De KoningVisser-spiritualiteit nader toegelicht

Pol Hendrix

DIT is het vervolg op mijn oorspronkelijke artikel over de KoningVisserKringen, waarin ik een eerste aanzet heb gegeven voor de spiritualiteit die achter dit initiatief zit en die overeenkomt met mijn eigen spiritualiteit. Zoals ik toen al zei wil ik geenszins mijn ideeën aan anderen opdringen en het is dan ook de bedoeling wanneer ergens een Kring wordt opgericht men deze spiritualiteit ten gronde bespreekt en amendeert. De minste neiging tot sektarisme moet meteen ontmaskerd worden, want dat zou wel héél erg in tegenspraak zijn met deze vernieuwende vorm van eigentijds christendom.

Het opzet

De KoningVisserKringen zijn bedoeld om mensen samen te brengen in een geloofskern die zich vanuit **een geïntegreerde spiritualiteit** inzet in deze samenleving. In woord en daad laten de 'leden' zich kennen als volgelingen van Jezus en dus als kritische gelovigen. Zij willen daarmee een vorm van 'kerk' zijn die zich heeft **bevrijd van alle ballast** die dé kerk al zovele eeuwen heeft opgestapeld en meesleurt. Verlost van het twijfelachtige imago van dé kerk willen zij toch niet buitenkerkelijk zijn, maar verbonden blijven met alle christelijke kerken die zich niet verliezen in fundamentalistische of traditionalistische opvattingen. Maar omdat geloven altijd een **groeiproces** is, krijgt ieder de kans om op eigen ritme thuis te komen in de basisspiritualiteit van de KoningVisserKringen. Op het moment dat ik dit schrijf is er nog geen enkele aanwijzing dat er iets terechtkomt van dit initiatief, maar ik hoop er wel vurig op. Mensen die zich er door aangesproken voelen of er over willen van gedachten wisselen, kunnen mij **contacteren**.

De tabel

SCHEPPING	ELEMENTEN	WAARDEN	ARTEFACTEN	VRN. GEBOD	MARCUS
DAG 1	LICHT	AANWEZIGHEID	MANTEL	TOT GOD	M
DAG 2	WATER	GOEDHEID	KELK	HART	A
DAG 3	AARDE	SCHOONHEID	SCHAAL	ZIEL	R
DAG 4	VUUR	WAARHEID	STAF	VERSTAND	C
DAG 5	LUCHT	VRIJHEID	ZWAARD	KRACHTEN	V
DAG 6	GEEST	WIJSHEID	TROON	TOT MENS	S
NIET TE BENOEMEN OVERSTIJGENDE					

De tabel vat de spiritualiteit samen in zes kolommen en zes rijen. Onderaan wordt in een extra witte rij de gemeenschappelijke (zevende) actieve factor weergegeven. Dit verwijst naar de '1' in het '6 + 1' van de titel. Alle zestallen zijn immers verbonden met het onnoembare goddelijke, zij vinden er hun oorsprong en hun doel. Het is evident dat deze spiritualiteit niet loskomt van God. In onze tijd wordt het begrip spiritualiteit wel eens gehanteerd als iets allerindividueelst, iets dat met persoonlijke innerlijke gezondheid te maken heeft. Een christelijke spiritualiteit gaat daaraan weliswaar niet voorbij, maar is toch vooral **gericht op God en de medemens** (zie voornaamste gebod). Bij de verdere bespreking van de verticale series en horizontale verbanden zal dat nog wel duidelijker blijken.

De series

DE SCHEPPING EN DE ELEMENTEN

In de eerste kolom zien we eenvoudigweg de zes dagen van de schepping vermeld staan. (Op de zevende dag rustte God!) Hiermee verwijzen we natuurlijk naar het scheppingsverhaal dat op de eerste bladzijden van de bijbel te lezen is. Wij volgen natuurlijk niet de interpretatie van de creationisten die het verhaal letterlijk nemen als historische waarheid, alsof hemel en aarde feitelijk op die manier tot stand zouden zijn gekomen! Het is ons integendeel om de ware betekenis van dit fundamentele verhaal te doen. Het staat niet voor niets aan het begin van de bijbel, waarin alles wat belangrijk is naar voor wordt geschoven. Het gaat immers eerder om **beginsels** dan om begin, om principes (lat. 'in principio'), om wat we eerst goed samen moeten afspreken vooraleer we verder lezen in de bijbel. Er staat trouwens ook tien keer 'en God sprak' en dat doet ons denken aan een ander bijbels tiental: de tien geboden die aan Mozes werden gegeven op de berg Horeb! Beide werden geschreven in die dagen dat Israël in ballingschap leefde in het verre Babylonië. Velen begonnen na al die jaren te vergeten wie zij waren en vooral wie hun God was. Er waren immers zovele andere goden in Babylonië. Sommigen zagen dit gebeuren en vonden dit een droevige evolutie. Een van hen (?) schreef toen een verhaal over het begin, over hoe God aan het begin staat van het leven in al zijn schoonheid. Het is het scheppingsverhaal dat eigenlijk de beginsels aangeeft waarop het samenleven van mensen en de verhoudingen tussen mensen, natuur en God is gebouwd, zoals ik ook al in eerdere artikels heb vermeld.

Vóór we de zes dagen van de schepping van nabij gaan bekijken, wil ik eerst aandacht vragen voor de openingszin, die wel degelijk voorafgaat aan de eerste scheppingsdag. In die zin wordt de beginsituatie geschetst: *"Bij begin is God gaan scheppen,- de hemelen en het aardland. Het aardland is in z'n geschieden geworden woestheid en warboel, en duisternis op het aanschijn van de oervloed,- en geestesadem van God wervelend over het aanschijn van de wateren"* (Gn 1,1v in de vertaling van de Naardense bijbel). Dit lijkt op wat een pottenbakker aanvankelijk op zijn draaischijf heeft liggen: een vormeloze klomp klei. Misschien dat hij dan ook nog eerst eens goed zucht ook. Dat is de beginsituatie: één grote chaos (tohoe wa bohoe in het Hebreeuws). Maar dan komt de **Geest** en die zet de kunstenaar in gang. Zonder de Geest zou er van schepping

geen sprake zijn. In Psalm 104 staat het zo mooi: *"Hoe veelzijdig is wat Gij doet, Ene, alles hebt Gij met wijsheid gemaakt: de aarde is vervuld van uw kunstenaarschap"* (v24). Er zijn ook vertalers die hier het woord 'kunstenaarschap' liever niet gebruiken, maar als het om schepping gaat is er volgens mij geen woord meer geschikt! Het onleefbare aanschijn van hemel en aarde krijgt door de Geest de mogelijkheid **om ruimte van leven te worden** en God laat het gebeuren! Die eerste zin van het scheppingsverhaal is als de eerste van de tien geboden, die geen gebod is, maar een aanbod: *"Ik ben JHWH, uw God die u heeft weggeleid uit het land van Egypte, het slavenhuis"* (Ex 20,2). **Schepping en bevrijding gaan samen op**, het ene veronderstelt het andere, maakt het andere mogelijk.

Wij zijn geneigd om het scheppingsverhaal in de verleden tijd te lezen, maar zo is het oorspronkelijk niet geschreven omdat het in het bijbels Hebreeuws is geschreven en daarin wordt geen verleden tijd (of welke dan ook) gebruikt. Als we zeggen 'God schept' dan klinkt het alsof schepping nog steeds gaande is en dat is ook zo! Het is natuurlijk niet 'fout' om het in de verleden tijd te vertellen, want zo gaat dat in het Nederlands. Toch is het goed om ook eens **andere versies** te gebruiken, zoals de hertaling in tegenwoordige tijd die ik heb gebruikt in mijn artikel over de Johannes-proloog **(lees aldaar!)** of een meer letterlijke vertaling, zoals deze uit *'Tora. De onderwijzing van Mosje', Amsterdam 1994*, weliswaar toch in de verleden tijd gezet:

Eerst schiep e'lohim
de hemel en het land.
Het land was er, bar en baar
duisternis op het aangezicht van oervloed
ademwind van e'lohim
zwevend op het aangezicht van het water.
E'lohim zei: Er is licht!
Er was licht.
E'lohim zag het licht: ja, goed
e'lohim maakte scheiding
tussen het licht en de duisternis.
E'lohim riep het licht: dag
de duisternis riep hij: nacht
er was avond, er was ochtend, één dag.

E'lohim zei:
Er is een uithamering in het midden van het water
die is er, scheiding makend
tussen water en water!
E'lohim maakte de uithamering
die maakte scheiding
tussen het water onder de uithamering
en het water

boven de uithamering
het was er zo.
E'lohim riep de uithamering: hemel
er was avond, er was ochtend, tweede dag.

E'lohim zei:
Het water vergaart zich van onder de hemel
naar één plaats
het droge laat zich zien!
Het was er zo.
E'lohim riep het droge: land
het vergaarde van het water riep hij: zeeën
e'lohim zag: ja goed.
E'lohim zei:
Het land is grassig van gras
kruid, uitzaaiend zaad
vruchtbomen, vrucht makend naar hun soort
waarin hun zaad is op het land!
Het was er zo.
Het land liet uitgaan gras, kruid, uitzaaiend zaad
naar zijn soort
bomen, vrucht makend waarin hun zaad is
naar hun soort
e'lohim zag: ja, goed.
Er was avond, er was ochtend, derde dag.

E'lohim zei:
Er is: verlichtingen in de uithamering van de hemel
om scheiding te maken
tussen de dag en de nacht!
Zij zijn er tot tekens, tot tegenwoordige tijden
tot dagen en jaren.
Zij zijn er tot verlichtingen in de uithamering
van de hemel
om te verlichten op het land.
Het was er zo.
E'lohim maakte
de twee grote verlichtingen
de grootste verlichting tot heerschappij
over de dag
de kleinste verlichting tot heerschappij
over de nacht
en de sterren.
E'lohim gaf hen in de uithamering van de hemel
om te verlichten op het land,
om te heersen over de dag en over de nacht
om scheiding te maken
tussen het licht en de duisternis
e'lohim zag: ja goed.
Er was avond, er was ochtend, vierde dag.

E'lohim zei:
Het water wemelt
gewemel van levende ziel
wat vliegt, vliegt boven het land
op het aangezicht van de uithamering van de hemel!
E'lohim schiep
de grote kronkelbeesten
iedere ziel van het krioelende levende
waarvan het water wemelt naar hun soort
iedere gevleugelde vliegende naar zijn soort
e'lohim zag: ja goed.
E'lohim zegende hen zeggend:
Draag vrucht, word veel
vul het water in de zeeën
het vliegende wordt veel op het land.

Er was avond, er was ochtend, vijfde dag.

E'lohim zei:
Het land laat levende ziel uitgaan naar zijn soort
vee, gekrioel, wat leeft op het land naar zijn soort!
Het was er zo.
E'lohim maakte wat leeft op het land naar zijn soort
het vee naar zijn soort
al het gekrioel van de akker naar zijn soort
e'lohim zag: ja goed.
E'lohim zei:
Wij maken een mens in ons evenbeeld,
naar onze overeenstemming
zij treden op tegen de vis van de zee,
tegen het vliegende van de hemel
tegen het vee, tegen het hele land
tegen alle gekrioel dat krioelt op het land.
E'lohim schiep de mens in zijn evenbeeld
in het evenbeeld van e'lohim schiep hij hem
mannelijk en vrouwelijk schiep hij hen.
E'lohim zegende hen
e'lohim zei hun:
Draag vrucht, word veel, vul het land,
onderwerp het
treed op tegen de vis van de zee,
tegen het vliegende van de hemel
tegen al het levende dat krioelt op het land.
E'lohim zei:
Daar, ik geef jullie ieder zaadzaaiend kruid
dat op het aangezicht van het hele land is
alle bomen waaraan zaadzaaiende boomvrucht is
voor jullie is het er als eten.
Voor al wat leeft op het land,
voor al het vliegende van de hemel,
voor al het krioelende op het land
waarin een levende ziel is:
ieder groen van kruid als eten.
Het was er zo.
E'lohim zag alles wat hij maakte
daar, zeer goed.
Er was avond, er was ochtend, de zesde dag.

De hemel, het land en hun hele schare
werden afgemaakt.
E'lohim maakte af op de zevende dag
zijn werk dat hij maakte
hij vierde op de zevende dag
vanuit al zijn werk dat hij maakte.
E'lohim zegende de zevende dag
hij heiligde die
ja, daarop vierde hij vanuit al zijn werk
dat e'lohim schiep door te maken.

Ik geef ook deze **eigen parafrase**, net zoals de vorige twee ooit in een paaswake gebruikt

In het begin was er chaos, niets dan wanorde.
En tegenwoordig is het niet veel beter – enfin.
Maar de Geest van God zweefde over de wateren.
Er bewoog dan toch wat.

En in die beweging kwam er licht tevoorschijn
uit de duisternis: het Woord van God had geklonken.
En God scheidde licht van duisternis
op de eerste dag.
Onthou dit goed, mensen, dit is het eerste woord
en naar bijbelse normen dus ook het belangrijkste!

Toen kwam er beweging in het water:
er kwam een scheiding
tussen de donderende oceanen beneden
en de hemelsluizen boven.
Opdat er leven en houvast zou kunnen zijn
op aarde
en een hemelse werkelijkheid daartegenover.
Zo sprak God
op de tweede dag.

En weer was er beweging in het water
want eruit tevoorschijn kwam het land,
bewegingsruimte voor wie grond onder de voeten
nodig heeft, zo heeft God het gezegd.
Maar dat was niet genoeg
Het land moest groen worden: gras en planten
en struiken en bomen, eetbare gewassen en vruchten
en geneeskrachtige kruiden, een mooie natuur.
Zo klonk Gods Woord
op de derde dag.

Boven verschenen er allerlei lichten aan de hemel:
de zon en de maan en ontelbare sterren en planeten.
Om de dag en de nacht te verlichten
en te dromen van verre werelden.
God hield bijna niet op met spreken
op de vierde dag.

En weer kwam er beweging in het water,
deze keer omdat er allerlei leven ontstond
zoals mosselen en zeeanemonen en kreeften
en kriel
en vissen van allerlei soorten en octopussen
en walvissen, de ene al groter dan de andere.
En ook in de lucht kwam er beweging:
allerlei gefladder van vogels, groot en klein.
Hoor ze 'ns fluiten en kraaien en krijsen.

Je hoorde haast Gods stem niet meer
op de vijfde dag.

En nu moeten er ook dieren komen op het land,
dacht God, en hij maakte ze in allerlei soorten:
kruipend tussen het gras, slingerend in de bomen,
rennend en grollend en grazend en springend,
dat het een lieve lust was om te zien.
Zo gezegd, zo gedaan,
maar nu had God ook zijn zinnen gezet
op een wezen waarin hij zichzelf kon herkennen:
de mens, die voor hem zou kunnen genieten
van al dat moois en er goed zorg voor dragen.
En de mens was inderdaad goddelijk gedaan,
man en vrouw, de kroon op zijn werk.
Wees vruchtbaar
en geniet van de vruchten van de aarde,
had God nog gezegd
en hij zag dat het zeer goed was
op de zesde dag.

Nu was God er klaar mee.
Hij kwam tot rust op de zevende dag
en zegende die
en hij zag hoe goed hij het had gedaan.
Nu ja zo leek het toch,
maar de mens dacht er het zijne over.
Dat is weer een ander verhaal en wat voor een!...

Drie verschillende versies van het scheppingsverhaal, het verhaal van onze beginsels. Zes dagen van goddelijke creativiteit die elk veel meer zeggend zijn dan het lijkt, omdat ze ons iets willen zeggen over onze **relatie** met God, met de schepping, met elkaar. Dat zal ook nog blijken wanneer we de tabel horizontaal gaan lezen. En dan is er de zevende dag, Gods rustdag, de dag die ons plaatst tegenover de Alomvattende (Fr: se reposer). Er is geen zestal zonder de Ene!

In de tweede kolom vinden we de **'elementen'** die nauw aansluiten bij de scheppingsdagen. We hebben het hier over spiritualiteit, niet over natuurkunde, vandaar dat ik naast de vier gekende elementen (uit de Griekse oudheid) – water, vuur, aarde, lucht – ook nog twee andere elementen erken: licht en geest. Al deze elementen kunnen goed en kwaad zijn. In water kan je verdrinken, het vuur kan je verbranden, de aarde kan je bedelven, de lucht kan je vergassen, het licht kan je verblinden en de geest kan een boze geest zijn die je verleidt. In de goede zin zijn al deze elementen leven gevend en zelfs levensnoodzakelijk. Neem een van deze zes elementen weg en het menszijn is niet mogelijk! Deze zes passen ook perfect naast de zes scheppingsdagen. Maar, zoals gezegd, het gaat over spiritualiteit; het zijn spirituele elementen, die trouwens ook in het scheppingsverhaal een **spirituele dimensie** hebben.

Tussen haakjes: je zou ze ook kunnen koppelen aan onze zes zintuigen: je ruikt de lucht, je voelt het water, je hoort het vuur, je proeft de (vruchten van de) aarde, je ziet (dankzij) het licht en je weet je verbonden met de geest ...

Licht

Wat is het eerste dat God schept, wat doet hij op die eerste dag van de schepping? Ik lees: *"God zei: 'Er moet licht komen,' en er was licht. God zag dat het licht goed was, en Hij scheidde het licht van de duisternis"* (Gn 1,3v). Is dat niet merkwaardig? Vooral omdat God de zon pas schept op de vierde dag! ... En dat het geen elektrisch licht was dat Hij schiep, daar zijn we wel zeker van …

Ik verwijs hier opnieuw naar mijn artikel over de Johannes-proloog waar dat Licht ook een hoofdrol speelt. Tegenover dat licht staat de duisternis die ons ook naar Exodus verwijst. Denk maar aan Mozes, hoe onder zijn leiding de Israëlieten door God bevrijd werden uit Egypte. En hoe noemden zij Egypte? Het land van de duisternis. Zo komt het eerste scheppingswoord overeen met het eerste verbondswoord: *"Ik ben JHWH God die u heeft bevrijd uit het land van Egypte, uit de slavernij"* (Ex 20,2). En nadat Mozes de stenen tafelen had ontvangen die ze in de zgn. 'ark van het verbond' meedroegen, kregen zij als voorschrift mee dat in de tent waar de ark werd ondergebracht altijd licht moest branden. Aäron moest erop toezien dat de lampen nooit doofden (Lv 24,1-4). En ook daarna, in de tempel van Jeruzalem, moest er altijd licht branden. Zo is het in onze kerken ook nog steeds de gewoonte om een godslamp te laten branden bij het tabernakel.

Licht verwees naar Gods aanwezigheid. In de bijbel komt vele malen het beeld voor dat God zijn licht laat schijnen voor de mensen. Meer specifiek sprak men over het licht van zijn gelaat. Zoals in de bekende priesterzegen uit de thora: *"Moge JHWH u zegenen en u beschermen, moge JHWH het licht van zijn gelaat over u doen*

schijnen en u genadig zijn, moge JHWH u zijn gelaat toewenden en u vrede geven" (Nu 6,24-26).

De profeet Jesaja gebruikt het beeld van het licht veelvuldig om te verwijzen naar God. In zijn visioen over zwaarden omsmeden tot ploegen roept hij het volk op om te *"leven in het licht van JHWH"* (Js 2,5). En wat lezen we bij Js 58,8.10? *"Dan breekt je licht door als de dageraad (…), je duisternis wordt als het licht van het middaguur"*. In Psalm 97 lezen we het merkwaardige vers *"Licht is uitgezaaid voor de rechtvaardige"* (v.11). En bij Js 9,1? *"Het volk dat in duisternis ronddoolt, ziet een schitterend licht. Zij die in het donker wonen, worden door een helder licht beschenen"*.

Hoor nu! Het licht van God moet zodanig op ons afstralen dat we zelf dat licht kunnen doorgeven. Natuurlijk! Wat heeft het voor zin dat we Gods licht zien als het binnen in ons donker blijft? En wat betekent dat licht dan eigenlijk? Het staat voor **gerechtigheid**, voor waarheid, voor wijsheid. In het boek Wijsheid lezen we hoe de vijanden van de rechtvaardige tot bezinning komen en zeggen: *"Blijkbaar zijn wij van de weg van de waarheid afgedwaald. Het licht van de gerechtigheid heeft voor ons niet geschenen, de zon is voor ons niet opgegaan"* (W 5,6). En wat zegt Jezus in zijn bergrede? *"Jullie zijn het licht in de wereld. Jullie licht moet schijnen voor de mensen, opdat ze jullie goede daden zien en eerbewijzen aan jullie Vader in de hemel"* (Mt 5,14a.16).

In de bijbel is licht dus meer dan dat wat we nodig hebben om te kunnen zien. Licht is een manifestatie van God. Het wordt als een beginsel in het scheppingsverhaal meegegeven dat God een onderscheid maakt tussen licht en duisternis. Wij kunnen beide **kiezen**: we kunnen wandelen in het licht of we kunnen duistere wegen gaan. Die vrijheid hebben we. Maar de oproep is duidelijk, zoals het bv. klinkt in het boek Deuteronomium: *"Ik roep vandaag hemel en aarde als getuigen op: u staat voor de keuze tussen leven en dood, tussen zegen en vloek. Kies voor het leven, voor uw eigen toekomst en die van uw nakomelingen"* (Dt 30, 19). Dat is geen keuze die je eens maakt in je leven maar die je dag na dag opnieuw maakt. Het is een keuze die je niet alleen maakt voor jezelf maar die zijn invloed heeft op zovele anderen. Maar als we weten dat Gods licht ons beschijnt, hoe kan dat dan een moeilijke keuze zijn? Hoe zou dat licht in ons dan doven? …

Water

Dat in de bijbel water zowel iets goeds als iets kwaads kan zijn, dat kunnen wij uit ervaring goed begrijpen. Wanneer onze woning vol water loopt bij een overstroming of wanneer we verdrinken in zee dan zijn we bepaald niet gelukkig met al dat water. Maar zonder water kunnen we niet leven,

daarom is water goed als het in een drinkbeker zit of in een waskom of in een irrigatiekanaal. Als Jezus het water onder de voet loopt in een van de stormverhalen in de evangelies, dan is dat een vertoon van macht over wat dodend en kwaad is. Maar in zijn ontmoeting met de Samaritaanse vrouw in het Johannes-evangelie is hij zelf bron van levend water: *"Als u wist wat God wil geven, en wie het is die u om water vraagt, zou u hém erom vragen en dan zou hij u levend water geven"* (Joh 4,10).

In het scheppingsverhaal wordt op de tweede dag een scheiding gemaakt tussen water beneden en water boven en dat van boven noemt God **'hemel'**. Eigenlijk wordt hier dus een scheiding gemaakt tussen het aardse en het hemelse. Die zorgt ervoor dat de mens niets als goddelijk zou benoemen hier beneden. Ook hier komt het tweede scheppingswoord overeen met het tweede verbondswoord: *"Vereer geen andere goden naast mij, maak geen godenbeelden …"* (Ex 20,3-6). Natuurlijk bezondigt de mens zich wél aan idolatrie, al is de grootste zonde van de mens toch dat hij zonder God leeft en zelfs zonder enige richting in zijn leven. Het is opmerkelijk dat er in de bijbel vaak sprake is van water waar mensen vruchten van gerechtigheid voortbrengen. Bekend is het beeld van Psalm 1: *"Hij zal zijn als een boom, geplant aan stromend water. Op tijd draagt hij vrucht, zijn bladeren verdorren niet. Alles wat hij doet komt tot bloei"* (Ps 1,3). En dan heb je die aanklacht van de profeet Amos: *"Bespaar mij het geluid van jullie liederen; de klank van jullie harpen wil ik niet horen. Laat liever het recht stromen als water, en de gerechtigheid als een altijd voortvloeiende beek"* (Am 5,23v). Schijnheiligheid is zeker zo erg als afgoderij.

Opmerkelijk is ook hoe water en **geest** wel vaker in één adem worden genoemd. Zo lezen we bij de profeet Ezechiël: *"Ik zal zuiver water over jullie uitgieten om jullie te reinigen van alles wat onrein is, van al jullie afgoden. Ik zal jullie een nieuw hart en een nieuwe geest geven, ik zal je versteende hart uit je lichaam halen en je er een levend hart voor in de plaats geven"* (Ez 36,25v). En bij de profeet Jesaja: *"Ik zal water uitgieten op dorstige grond, waterstromen over het droge land. Ik zal mijn geest uitgieten over je nazaten en mijn zegen over je telgen"* (Js 44,3). En dan heb je dat nachtelijke gesprek tussen Jezus en Nicodemus in het Johannes-evangelie waarin hij zegt: *"Waarachtig, ik verzeker u: niemand kan het koninkrijk van God binnengaan, tenzij hij geboren wordt uit water en geest"* (Joh 3,5).

Aarde

Omdat ik, in navolging van *Willem Barnard in 'Bezig met Genesis', Baarn 1983*, een verband leg tussen de tien scheppingswoorden en de tien verbondswoorden of **geboden**, wil ik eerst duidelijk

maken dat ik voor die laatste de bijbelse/joodse indeling volg. Denk dus niet aan dat kinderrijmpje dat geheel geen recht doet aan deze belangrijke bijbeltekst, maar wel aan de tekst in Exodus 20 die begint met een aanbod en dan pas negen ge- of verboden vermeldt. Zo is er een evenwicht tussen het eerste en de negen volgende. Ziehier de verkorte weergave:

1. *Ik ben JHWH God die u heeft bevrijd uit het land van Egypte, uit de slavernij.*
2. *Gij zult geen andere goden naast mij vereren.*
3. *Gij zult de naam van JHWH, uw God, niet ijdel gebruiken.*
4. *Gedenk de Sabbat, het is een heilige dag.*
5. *Toon eerbied voor uw vader en moeder.*
6. *Gij zult niet doden.*
7. *Gij zult geen overspel plegen.*
8. *Gij zult niet stelen.*
9. *Gij zult geen vals getuigenis over uw naaste afleggen.*
10. *Gij zult niets begeren dat van uw naaste is.*

Op de derde dag (verrijzenis!) wordt in al dat water land zichtbaar, leefbare ruimte voor de mens. Hier krijgt de mens volop de vrijheid om zich te ontplooien als bondgenoot van God in het scheppingsgebeuren. We weten echter allemaal wat de mens met die grond heeft gedaan en met welke gevolgen. In de bijbel zelf lezen we al hoe de mens zijn verbond met God meermaals heeft geschonden en in de geschiedenisboeken lezen we over nog veel meer ellende! Hoe dikwijls heeft de mens de naam van God aan zijn stukje grond verbonden en zich het recht toegeëigend om anderen de dood in te jagen? Het derde verbondswoord zegt nochtans dat we de naam van God niet ijdel mogen gebruiken. Omdat er in het kinderrijmpje sprake is van vloeken heeft men gemeend dat men geen krachttermen mocht gebruiken, maar daar gaat het natuurlijk niet over. Het gaat erom dat de mens zich niet achter Gods Naam mag wegsteken, maar zelf verantwoordelijkheid voor zijn daden moet opnemen.

Wanneer de mens de grond / zijn vrijheid niet misbruikt, zal God hem zegenen: *"Hij zal u zijn liefde betonen, u zegenen en u talrijk maken. Zijn zegen zal rusten op de vrucht van uw schoot en de vrucht van het land – koren, wijn en olie –, op de dracht van uw runderen, schapen en geiten, in het land dat hij u zal geven, zoals hij uw voorouders onder ede heeft beloofd"* (Dt 7,13). Soms heeft de mens wel eens goede ideeën, zo goed dat hij ze aan God toeschrijft: *"Wanneer je de graanoogst binnenhaalt, oogst dan niet tot aan de rand van de akker en raap wat blijft liggen niet bijeen. En wanneer je bij de wijnoogst druiven plukt, loop dan niet alles nog eens na en raap niet bijeen wat op de grond is gevallen, maar laat het liggen voor de armen en de vreemdelingen. Ik ben JHWH, jullie God"* (Lv 19,9v).

Op de derde dag spreekt God voor het eerst een tweede maal en dat om de levensruimte voor de mens te vullen met zaaddragend gewas. We denken aan voedsel, aan vruchtbaarheid, aan toekomst. Ik denk dan ook aan het visioen aan het einde van het boek Amos: *"Dan komen de dagen – spreekt JHWH – dat de ploeger de maaier ontmoet en de druiventreder de zaaier, dat de bergen druipen van de wijn en alle heuvels golven van het koren. Ik zal het lot van mijn volk Israël ten goede keren. Zij zullen hun verwoeste steden herbouwen en erin wonen, ze zullen wijngaarden planten en de wijn ervan drinken, ze zullen tuinen aanleggen en de vruchten ervan eten. Ik zal hen terugplanten in hun grond en zij zullen niet meer worden weggerukt uit het land dat ik hun heb gegeven – zegt JHWH, jullie God"* (Am 9,13-15). Ze zullen deze woorden in het huidige Israël graag voor waar nemen, maar ik hoor er iets anders in "Ik zal hen terugplanten in hun grond". Ik denk dan aan de zending van de mens om de aarde te vervullen met meer menselijkheid, met gerechtigheid en vrede.

Het vierde verbondswoord vormt met het vierde scheppingswoord een mooi tweeluik. Hierin gaat het over het in ere houden van de **Sabbat** als een verplichte rustdag. De zes werkdagen en de ene rustdag zijn in evenwicht. "De notie van de sabbat (dat de dagen voleindigd zullen worden en daar hun zin en hun regelmaat aan ontlenen) en de notie van het zaad (dat is: van de *gezegende* vergankelijkheid) die beide vullen elkaar aan" *(Barnard, p.104)*. Het naleven van de sabbat – evenwel Jezus' woord niet te vergeten dat de sabbat er is voor de mens en niet de mens voor de sabbat (Mc2,27) – geeft de mens de gelegenheid om het Franse werkwoord voor 'rusten' waar te maken: 'se re-poser' – zich her-stellen, alles zijn plaats geven, ordenen, jezelf terugvinden, … Wie neemt daarvoor tegenwoordig nog de tijd? De sabbatsrust is meer dan die ene dag in de week, het is een ingesteldheid, een perspectief, dat we opnieuw moeten leren inbouwen …

Vuur
Als het element vuur ergens in deze ordening zijn plaats moet krijgen dan wel hier waar in het scheppingsverhaal de zon en de andere vurige sterren hun plaats krijgen aan de hemel. Net zoals water kan vuur goed en kwaad doen. En net zoals water wordt vuur in de bijbel in één adem genoemd met **geest**: *"Hij zal jullie dopen met heilige geest en met vuur"* (Lc 3,16c). Over vuur heeft Jezus ook een paar merkwaardige uitspraken gedaan. Zo zegt hij volgens Marcus: *"Ieder moet met vuur gezouten worden"* (Mc 9,49) en volgens Lucas: *"Ik ben gekomen om op aarde een vuur te ontsteken en wat zou ik graag willen dat het al brandde!"* (Lc 12,49). Vuur wordt zoals een wolk ook als teken van Gods aanwezigheid gezien. *"Daar verscheen de engel van JHWH aan hem in een vuur dat uit een doornstruik opvlamde. Mozes zag dat de struik in brand stond en toch niet door het vuur werd verteerd"* (Ex 3,2). En de laatste zin van Exodus vertelt: *"Zolang hun tocht duurde, rustte overdag de wolk van JHWH op de tabernakel, 's nachts verscheen er een vuur in, dat voor alle Israëlieten zichtbaar was"* (Ex 40,38).

Wat zon en maan betreft echter zien we dat dit vijfde scheppingswoord staat naast het verbondswoord dat ons opdraagt om **vader en moeder** te eren. Barnard schrijft: "… het gaat om de door God aangestelde grote lichten in mijn leven, om degenen die voor mij licht en duisternis gescheiden hebben. (…) Het gaat om degenen die mij een naam gaven die ze dompelden in de grote Naam. (…) Vader en moeder zijn inderdaad wat ze in Jozefs dromen waren, de zon en de maan die onze duisternis uithollen om een licht te doen opgaan – en die *zodoende* mens zijn in het beeld van de *scheppende* God, naar de gelijkenis van de God die zich aan pelgrims *verbonden* heeft" (p.107v). Overigens is de voorspellende droom van Jozef waar Barnard naar verwijst deze: *"Opnieuw kreeg hij een droom die hij aan zijn broers vertelde. 'Ik heb alweer een droom gehad,' zei hij. 'Nu bogen de zon, de maan en elf sterren zich voor mij neer.' Toen hij dit aan zijn vader en zijn broers vertelde, wees zijn vader hem terecht: 'Zeg, wat is dat voor een droom! Moeten ik, je moeder en je broers ons soms voor jou komen neerbuigen?' De broers konden Jozef wel vermoorden, maar zijn vader bleef nadenken over wat er was gebeurd"* (Gn 37,9-11).

Lucht
Vissen in het water en vogels in de lucht, dat is er op die vijfde scheppingsdag. 'Er zij leven,' zegt het zesde scheppingswoord en het zesde verbondswoord zegt: **'Gij zult niet doden'**. Het is niet aan de mens om de levensadem weg te nemen van een andere mens. Zelfs als die andere mens dat zelf wél gedaan zou hebben! Dat houdt in dat ik radicaal tegen de doodstraf ben. Een mens is altijd meer dan de som van zijn daden. Een mens is per definitie in wording (zie ook mijn artikel over de Johannes-proloog) en groeit dus als mens en in menselijkheid. Een mens of een rechtssysteem mag een andere mens niet de toekomst ontzeggen waarin deze een betere mens zou kunnen worden. Dus ook wraaknemingen zijn ontoelaatbaar, zoals Jezus zelf heeft toegelicht: *"Jullie hebben gehoord dat werd gezegd:*

'Een oog voor een oog en een tand voor een tand'. En ik zeg jullie je niet te verzetten tegen wie kwaad doet, maar wie je op de rechterwang slaat, ook de linkerwang toe te keren" (Mt 5,38v).

In bijbelse tijden was lucht niets, maar er was wel **wind** en adem. De Griekse woorden voor wind en waaien zijn dezelfde als die voor geest en ademen. Zo komen we nog eens uit bij dat nachtelijk gesprek tussen Jezus en Nicodemus: *"De wind waait waarheen hij wil; je hoort zijn stem, maar je weet niet waar hij vandaan komt en waar hij heen gaat. Zo is het ook met ieder die uit de Geest is geboren"* (Joh 3,8). En zo komen we bij het zesde element dat ik onderscheid …

Geest

Op de zesde dag spreekt God vier keer en in de decaloog resten ons ook nog vier geboden, vier bijzettingen bij 'gij zult niet doden', vier spreuken aangaande de menselijke samenleving: die over echtbreuk, over diefstal, over laster en over begeerte, vier methoden om elkaar het levenslicht te doven, om elkaar het leven te misgunnen, vier manieren om humaniteit te verhinderen, het menszijn van de medemens te vernederen, het beeld en de gelijkenis waarin wij geroepen zijn te verduisteren, de weg van de Messias te blokkeren, de schepping te vertragen *(Barnard, p.127)*. De schepping van de mens houdt in dat de mens zelf de vrijheid heeft om de schepping tegen te werken. Alhoewel het niet expliciet wordt verwoord, is de mens een begeesterd wezen, die zich onderscheidt van de dieren omdat hij naar Gods gelijkenis is gemaakt, mannelijk en vrouwelijk, maar vooral vol van geest. Toch zal hij zich niet altijd door die geest laten leiden. Zo lezen we in Spreuken: *"Beter lankmoedig dan heldhaftig. Wie zijn geest beheerst is sterker dan wie een stad inneemt"* (Spr 16,32). Onze geest kan wel eens voortdravend zijn of lui. Maar toch is het door de geest dat we met God verbonden zijn want Gods Geest is het die ons tot zijn **bondgenoot** maakt in het grote project van de schepping.

DE ULTIEME WAARDEN

De antieke ultieme waarden of idealen van de mensheid – schoonheid, waarheid en goedheid – durf ik zomaar aan te vullen met vrijheid, wijsheid en aanwezigheid. Ik voel niet de minste terughoudendheid om dat te doen, omdat ik tot het besef ben gekomen dat het gerechtvaardigd is. Met het drietal is immers niet alles gezegd. Je zou kunnen zeggen: met het zestal ook niet, maar dat durf ik toch te betwijfelen. Alle andere waarden die je kan bedenken zijn onder te brengen bij een of een combinatie van deze zes. Neem nu de hoog genoteerde 'gerechtigheid': zij is de vrucht van alle zes samen, daarom is ze dan ook zo hoog genoteerd. Laat me ze alle zes even toelichten.

Aanwezigheid

Wat bedoel ik met aanwezigheid? Eigenlijk gaat het hier over de **naam van God** – JHWH – en onze opdracht om die voor elkaar waar te maken: ik zal er voor je zijn. Het gaat zelfs over het 'zijn' zelf. Je hebt mensen die vooral uitblinken in afwezigheid, door er fysisch of psychisch niet bij te zijn. Mensen die vooral met zichzelf bezig zijn, zijn ook niet aanwezig, zelfs als ze erbij zijn. Meest concreet is de aanwezigheid in de uitoefening van solidariteit, het delen van wat je hebt en wie je bent, het meegaan met een ander, aan iemands zijde strijden, enz. Aanwezig zijn is natuurlijk ook liefhebben, maar ook de liefde is de vrucht van de zes samen. Het mooiste aan het menselijke zijn is dat het eigenlijk een 'worden' is. Daarom schreef ik ooit: ALS HET MENSELIJKE ZIJN NIET LANGER WORDEN IS HOUDT HET OP TE ZIJN. God IS, de mens WORDT. O wee als de mens denkt dat hij het is! …

Goedheid

Goedheid is het ethisch correct handelen, in het beste geval als (naasten)liefde herkenbaar. Het is natuurlijk ook meer dan handelen, het is een grondhouding, een levenswijze, 'a state of mind'. Nu ja 'mind', het is natuurlijk vooral iets voor het hart. Een goede mens leeft volgens wat zijn hart hem ingeeft. Een goede mens denkt niet eerst aan zichzelf, maar aan wat hij voor een ander kan doen. Een goede mens is dan ook gevoelig voor de noden om hem heen en in de wijde wereld. Een goede mens kan zich dan ook kwetsbaar opstellen en is vergevingsgezind. Een goede mens is als de boom van Psalm 1 (eigen hertaling):

Gelukkig de mens
die niet meeloopt met de optellers
die niet meehuilt met de afbrekers
die niet meezeult met de uitbuiters
maar
die rechtop staat voor Gods aanschijn
die oprecht geniet van Gods Woord
die in stille vreugde bidt.

Gelukkig die mens
want hij is als een boom
die mateloos leeft
die wortelt aan stromend water
die telkens nieuwe vruchten geeft.
Van die boom verdorren de bladeren nooit.
Wat die mens doet draagt altijd vrucht.

Heel anders is het met de mens
die volhoudt in het kwaad.
Die mens lijkt op kaf
dat opgewaaid wordt door de wind.
Zo gewichtloos is het kwaad
dat het geen stand houdt
in een gemeenschap van liefde.

Schoonheid

Van schoonheid durft men wel eens beweren dat het subjectief is: 'beauty is in the eye of the beholder'. Toch kan men ook over een neutrale schoonheid spreken, al is het natuurlijk beter stilzwijgend van schoonheid te genieten. Hoe schoonheid op een mens inwerkt, hem tot een betere mens maakt, hem uitnodigt of uitdaagt om zelf schoonheid voort te brengen, dat illustreert waarom schoonheid tot iets persoonlijks wordt. Als we dan specifiek aan **kunst** denken (alle uitingen van kunst) dan hebben we het over de menselijke hoedanigheid om met schoonheid en creativiteit de wereld te verbeteren. Hierin ligt dan ook het engagement van de mens als bondgenoot in de schepping, naast uiteraard andere inzet tot wereldverbetering.

Waarheid

Waarheid, waarachtigheid, betrouwbaarheid, het is een kwetsbaar goed in een beschaving. We kennen de opmerking van Pilatus: *"Jezus zei: 'Ik ben geboren en naar de wereld gekomen om van de waarheid te getuigen en ieder die de waarheid is toegedaan, luistert naar wat ik zeg.' Hierop zei Pilatus: 'Maar wat is waarheid?'"* (Joh 18,37v). Ieder heeft inderdaad zijn eigen waarheid, waardoor dé waarheid zelf ook betwijfelbaar wordt. Zo wordt de waarheid net zo subjectief als de schoonheid, maar net zoals bij de schoonheid kan dat dan ook haar kracht zijn. Niemand die recht in zijn schoenen staat wil dat de waarheid geweld wordt aangedaan en toch heersen de leugen en het onrecht alom. Met de moderne media worden zeker heel wat onwaarheden verspreid die verwarring en onbehagen veroorzaken. Ook geloofswaarheden staan ter discussie en dat is maar goed ook want de tijd waarin de kerk de onfeilbare waarheid meende te verkondigen is voorbij, tot spijt van wie het benijdt. Laten we dus voorzichtig en zorgzaam met de waarheid omspringen opdat zij niet verwordt tot de speelbal van de machtigen, de ideologen of de populisten. Laat de waarheid de gerechtigheid dienen en de liefde.

Vrijheid
Vrijheid is een kostbaar goed, maar o zo manipuleerbaar. Als we de reclame moeten geloven dan zijn we niet vrij zolang we de juiste producten niet hebben aangeschaft. Immers, "we zijn het waard"! Ook politici zwaaien graag met de vlag van de vrijheid, maar welk systeem garandeert echte vrijheid? Onze persoonlijke vrijheid wil ook wel eens ten koste van andermans vrijheid bestaan en dus worden er grenzen getrokken. Precies omdat vrijheid zo kostbaar is en toch zo moeilijk te realiseren, is zij een ultieme waarde. Paulus heeft met name over de christelijke vrijheid geschreven: *"Christus heeft ons bevrijd opdat wij in vrijheid zouden leven; houd dus stand en laat u niet opnieuw een slavenjuk opleggen"* (Gal 5,1). De mens is van nature gemakkelijk te verleiden om uit vermeend eigenbelang een stuk van zijn vrijheid op te geven. Daarom is het goed dat Gods Geest ons leidt want *"Waar de Geest van de Heer is, daar is vrijheid"* (2Kor 3,17).

Wijsheid
Het zal een vroege ochtend geweest zijn toen ik besefte dat de wijsheid een van de zes ultieme waarden moest zijn. Volgende passage uit het bijbelboek Wijsheid bevestigt mij in mijn overtuiging: *"Schitterend en onvergankelijk is de wijsheid. Ze laat zich gemakkelijk zien aan wie haar liefheeft, ze laat zich vinden door wie haar zoekt; wie naar haar verlangt leert haar dadelijk kennen. Wie voor zonsopgang opstaat om haar te zoeken, wordt niet moe: hij vindt haar pal voor zijn deur. Een mens kan zijn verstand niet beter gebruiken dan door aan haar te denken. Wie om haar wakker ligt zal spoedig vrij van zorgen zijn. De wijsheid is op zoek naar mensen die haar waard zijn, ze treedt hun welwillend tegemoet en vertoont zich aan hen in elke gedachte"* (W 7,12-16). Ik kan wel begrijpen dat niet iedereen het ermee eens is om de wijsheid zoveel gewicht te geven, maar voor mij verdient zij deze aparte plaats in mijn spiritualiteit.

DE ARTEFACTEN
Deze zes objecten zal ik op deze plaats nog niet bespreken omdat zij beter tot hun recht zullen komen in de voorstelling van de horizontale verbanden. Uiteindelijk is hun functie eerder ludiek, al is hun symboliek toch niet onbelangrijk. Ze zijn a.h.w. kristallisaties van de onderlinge samenhang van alles wat hier wordt besproken.

HET VOORNAAMSTE GEBOD
Het is al vele jaren mijn overtuiging dat het zogenaamde 'voornaamste gebod', dat we in vier versies kennen in de bijbel, de belangrijkste woorden van de bijbel zijn. Het is dan ook geen toeval dat ik ze reeds in meerdere artikels heb aangehaald. Het meest 'af' zijn ze in de versie van Marcus. Laten we ze even synoptisch vergelijken. Zie daarvoor de tabel op volgende bladzijde. Ik gebruik hiervoor de vertaling van de Naardense bijbel.

Het origineel vinden we in de boeken van Mozes, als het Sjema Jisreëel, het dagelijkse gebed van de vrome jood. Alleen Marcus neemt dat 'Hoor, Israël' over. Maar terwijl in Deuteronomium het liefhebben van God drievoudig wordt beschreven, doet Marcus het viervoudig. Matteüs doet het ook drievoudig, maar met een andere selectie dan Deuteronomium en Lucas doet het wel met vier maar in een andere volgorde. Het liefhebben van de naaste vinden we in het Oude Testament in een ander boek (Leviticus), maar bij de evangelisten wordt dit onlosmakelijk verbonden met het eerste gebod. Al wil Matteüs toch, duidelijker dan de andere twee, het onderscheid tussen beide geboden onderstrepen. Terwijl hij het tweede gebod 'gelijk' noemt aan het eerste, noemt Lucas de naaste 'gelijk' aan jou, een typerend verschil tussen deze twee evangelisten.

Maar mijn aandacht gaat dus vooral naar de versie van **Marcus**. Ik onderscheid daarin zes onderdelen (zie kolom): eerst de vermelding van (tot) God, dan de vier aspecten van liefhebben en tenslotte de liefde tot de medemens. Ik zocht al een tijd naar een vlotte vertaling of hertaling in één zin en stootte daarbij al gauw op het merkwaardig verschijnsel dat deze zin begint en eindigt met hetzelfde woord: 'gij'. Een tijd lang hanteerde ik deze hertaling: *"Gij zult de Heer, uw God, liefhebben met geheel je hart, met geheel je ziel, met geheel je verstand, met geheel je krachten en (gij zult) uw naaste (liefhebben) die is als gij."* We zijn wel meer gewend aan 'de naaste liefhebben als jezelf', maar het is even correct om te vertalen zoals bij Lucas, waarbij de klemtoon ligt op de gelijkheid tussen jou en je naaste. Je moet je naaste liefhebben omdat deze een mens is zoals jij. Natuurlijk moet je ook jezelf liefhebben; het is wellicht een voorwaarde om anderen te kunnen liefhebben, maar ik betwijfel dat de bijbelse auteurs dit in gedachte hadden.

Deuteronomium 6,4-5 + Leviticus 19,18b	Marcus 12,29-31	Matteüs 22,37-40	Lucas 10,27
Hoor, Israël! *De Ene is onze God,* *de Ene alleen!* Liefhebben zul je de Ene, je God, met heel je hart, met heel je ziel en met al je macht! … liefhebben zul je je naaste, zoals jezelf!	*Het eerste is:* *Hoor, Israël!* *De Heer is onze God,* *de Heer is één.* Liefhebben zul je de Heer, je God, uit heel je hart, uit heel je ziel, uit heel je verstand en uit heel je kracht. Tweede is dit: liefhebben zul je je naaste als jezelf! Een ander gebod, groter dan deze, is er niet.	Liefhebben zul je de Heer, je God met heel je hart en heel je ziel en heel je verstand. Dat is het grote en eerste gebod. Een tweede, daaraan gelijk: liefhebben zul je je naaste als jezelf. Aan deze twee geboden hangt heel de Wet en de profeten.	Liefhebben zul je de Heer, je God vanuit heel je hart, met heel je ziel, met al je kracht en met heel je verstand en: je naaste aan jou gelijk.

Op een nacht werd ik plots wakker uit een droom waarbij een nieuwe hertaling naar voren kwam, waarvan ik nu geloof dat het de verwoording is die ik al zo lang zocht. Ze gaat als volgt:

1a GIJ HEBBE LIEF
1b DE GOD DIE IS
2 MET HEELHEID VAN HART
3 MET HEELHEID VAN ZIEL
4 MET HEELHEID VAN VERSTAND
5 MET HEELHEID VAN KRACHTEN
6a EN GIJ HEBBE LIEF
6b UW MEDEMENS
6c DIE IS ALS GIJ.

1a
Ik heb nog altijd een voorkeur voor het archaïsche 'gij', dat toch nog altijd als bijbels geïnterpreteerd wordt (net als het Engelse 'thou'). Daarenboven hoort het in 'Vlaanderen' nog altijd tot het courante taalgebruik, omdat wij in de gesproken taal toch nog onwennig staan tegenover het 'jij' en 'jou' van onze noorderburen. 'Gij' klinkt ook sterker dan het slappe 'jij'. In de liturgie gebruiken we 'Gij' nog veelvuldig om God aan te spreken en we ervaren dat niet als onbeleefd, al zouden we in de spreektaal eerder 'U' gebruiken. Nu, in dit geval verwijst 'gij' niet naar God, maar naar u en ik. En het iets te verplichtende 'gij zult' wordt hier 'gij hebbe'. Ook weer archaïsch en ook weer met dezelfde dubbelheid als bij 'gij'. 'Hebbe' is de aanvoegende wijs van hebben en is eerder een aansporing dan een verplichting en ook al zijn we die aanvoegende wijs niet zo gewend in ons taalgebruik, toch klinkt het aangenamer en liefdevoller dan 'gij zult liefhebben'.

1b
Alhoewel sommige bijbelvertalingen de Hebreeuwse naam van God, JHWH, vervangen door DE HEER, klinkt die heer in ons modern aanvoelen toch eerder verouderd. De heer die vanuit zijn burcht over zijn onderdanen heerst, is een beeld dat niet meer past. Daarenboven is het zo eenzijdig mannelijk, terwijl toch zowel man als vrouw naar het beeld van God zijn geschapen! De naam JHWH (Jahwe) hebben we uit het verhaal over Mozes' roeping bij de brandende doornstruik (Exodus 3) waarbij Mozes vraagt naar Gods naam. In het Nederlands wordt die vertaald als 'Ik ben die is' of 'Ik zal er (voor u) zijn' e.d.m. Daarom is mijn meest geliefde naam voor God 'Aanwezige'. Hier wordt het 'de God die is', wat ontroerend goed samenklinkt met 'uw medemens die is' op het einde! Dat kan geen toeval zijn!

2 en 3
Voor de vier aspecten van het liefhebben van God gebruik ik telkens 'met heelheid van'. Die heelheid is eerder dan als volledigheid als volheid te verstaan. We dienen al onze mogelijkheden onverkort en onverdeeld in te zetten voor onze liefde tot God. Maar heelheid verwijst ook naar een heelwording, vermits het menselijk bestaan eer-

der een worden dan een zijn is, zoals hoger aangehaald. Die heelwording (waarom is dit overigens geen erkend woord?) houdt ook eenwording in en een gezondmaking. Om maar te zeggen dat ik bewust voor het woord heelheid heb gekozen. De eerste twee aspecten zijn in de vier versies hart en ziel, in die volgorde. Het hart is de kern van de mens, zijn bewustzijn, zijn ego, zijn zin, wat hem gaande houdt, waar hij zich bekeert, waar alles wat hem tot mens maakt samenkomt, waar God hem raakt. Een mooie illustratie vinden we bij de profeet Ezechiël: *"Ik zal jullie een nieuw hart en een nieuwe geest geven; ik zal je versteende hart uit je lichaam halen en je er een levend hart voor in de plaats geven"* (Ez 36,26).

De bijbelse betekenis van ziel is zo nodig nog moeilijker uit te leggen dan hart. Een ziel is in eerste instantie een levend wezen en wat de mens betreft is het zijn eigenheid, zijn gevoelsleven, zijn geestesleven, zijn geweten … De volgende passage uit Exodus illustreert dit als we de tekst in de nieuwe bijbelvertaling vergelijken met de Naardense: *"Vreemdelingen mag je niet uitbuiten. Jullie weten immers hoe het voelt om vreemdeling te zijn, omdat jullie zelf vreemdelingen zijn geweest in Egypte"* en *"Een zwerver-te-gast zult ge niet verdrukken; zelf kent ge de ziel van de zwerver-te-gast, want zwervers-te-gast zijt ge geweest op het land van Egypte!"* (Ex 23,9).

4 en 5

Het verstand is het aspect dat Marcus aan het origineel heeft toegevoegd en waarin zijn collega's hem volgen. Wij hebben ook geen moeite om te verstaan wat we met verstand bedoelen, wij zijn immers verstandige mensen en het verstand wordt dan ook erg hoog – misschien té hoog – ingeschat in onze tijd.

Het is ook niet moeilijk om te verstaan wat men met de 'krachten' bedoelt. Het zijn onze mogelijkheden, onze talenten, onze vaardigheden, onze creativiteit, alles wat we in huis hebben, waartoe we bij machte zijn.

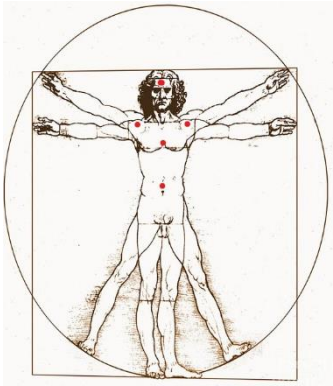

Als we deze vier aspecten aanduiden op het lichaam (zie rode puntjes op de mens van da Vinci) dan komen die overeen met de punten die we raken bij het maken van een kruisteken, als dat geen toeval is!

6

Voor het 'gij hebbe lief' verwijs ik naar 1a. Bij 'uw medemens die is als gij' kies ik duidelijk voor de interpretatie dat ik van een ander moet houden

omdat deze een mens is zoals ik en dus niet dat ik van een ander moet houden zoals ik van mezelf hou. Dat laatste past zeker in deze tijd waarin er veel aandacht is voor het individu, maar ik kan mij niet voorstellen dat dit in bijbelse tijden ook al trendy was.

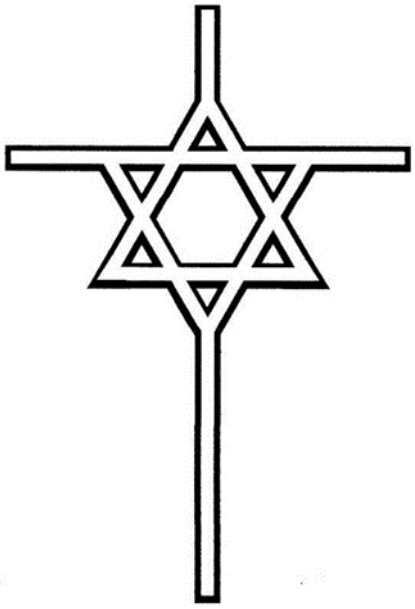

M.A.R.C.V.S

De laatste serie van zes is het Marcus-evangelie, mijn favoriete evangelie, het oudste ook, met een interessante opbouw. Je kan heel makkelijk in het Marcus-evangelie drie delen onderscheiden en dat is ook de meest voor de hand liggende indeling, maar ik gebruik voor deze gelegenheid een indeling in **6 x 12 perikopen**. Inhoudelijk lijkt dat een beetje vreemd, maar ik heb er een verborgen bedoeling mee, die ik hopelijk nog in een boek zal kunnen verwerken. Omdat de naam Marcus uit zes letters bestaat, hecht ik aan elk deel een letter. (In plaats van de U gebruik ik de V, omdat de U toen nog niet bestond.)

M

1. Titel en proloog – 1,1.2-8
2. Begin – 1,9-15
3. Vissers – 1,16-20
4. Synagoge – 1,21-28
5. Schoonmoeder – 1,29-39
6. Melaatse – 1,40-45
7. Lamme – 2,1-12
8. Levi van Alfeüs – 2,13-17
9. Nieuwe zakken – 2,18-22
10. Sabbat – 2,23-28
11. Verschrompelde hand – 3,1-6
12. Grote menigte – 3,7-12

De eerste zin van Marcus kunnen we als de titel beschouwen: 'Begin van het evangelie van Jezus Christus' ('zoon van God' is een latere toevoeging). Over het algemeen wordt dit verkeerd geïnterpreteerd. Het **begin** slaat op het gehele evangelie; het verhaal gaat immers verder, tot op vandaag. Dat wordt trouwens bevestigd door de merkwaardige epiloog, die trouwens net zoals de proloog uit acht verzen bestaat. Marcus' opbouw is simpel (vooral concentrisch) maar subliem!

Vanaf het begin moet duidelijk zijn dat Jezus geleid wordt door de Geest, dat hij de satan de baas is, dat hij spreekt met gezag, dat hij mensen doet opstaan uit hun ellende (hiermee ook verwijzend naar de nieuwe tijd die hij aankondigt en die hij het Rijk Gods noemt), dat hij leerlingen opleidt en dat hij zijn ware betekenis vooralsnog geheim wil houden. Zijn optreden maakt hem populair, maar hij komt ook in conflict met de joodse leiders. Zo worden in hst 2 (tot 3,6) vijf conflicten met de Wet beschreven (die verwijzen naar de vijf boeken van Mozes).

A

13. De twaalf – 3,13-19
14. Satan – 3,20-35
15. De zaaier – 4,1-20
16. Gelijkenissen – 4,21-34
17. Storm – 4,35-41
18. Legio – 5,1-20
19. Jaïrus – 5,21-43
20. Nazaret – 6,1-6
21. Zending – 6,7-13.30-34
22. Johannes' dood – 6,14-29
23. Vijfduizend – 6,35-44
24. Storm – 6,45-52

Het eigenlijke eerste deel van Marcus loopt t.e.m. 31 en speelt zich af in Galilea. Jezus doet enkele opmerkelijke, zelfs geheimzinnige uitspraken, zoals deze van 3,29. Een soort scharnierpositie is er voor de parabelrede (15-16), die zijn tegenhanger vindt in 54. Het gedeelte van 17 t.e.m. 31 wordt met overvaarten en stormen gemarkeerd, met daarbij twee massamaaltijden. Het heeft allemaal betekenis en nodigt dus uit tot nadere bestudering. Tenslotte is het evangelie de basisinspiratie voor elke christelijke spiritualiteit!

R

25. Gennesaret – 6,53-56
26. Onrein – 7,1-23

27. Tyrus – 7,24-30
28. Doofstomme – 7,31-37
29. Vierduizend – 8,1-10
30. Teken – 8,11-15
31. Geen brood – 8,16-21
32. Blinde – 8,22-26
33. Wie ben ik? – 8,27-30
34. Eerste lijdensvoorspelling – 8,31-33
35. Losgeld – 8,34-38
36. Geheim – 8,39 - 9,1

Het eigenlijke tweede deel begint bij 32 en loopt t.e.m. 48. Hierin is Jezus onderweg. Het begint en eindigt (!) met de genezing van een blinde. Bij de eerste blinde lukt het nog niet meteen, maar de tweede blinde volgt Jezus zelfs op zijn weg. In dit deel doet Jezus driemaal een voorspelling van zijn lijden, dood en verrijzenis, maar de leerlingen begrijpen het niet.

C
37. Gedaanteverandering – 9,2-13
38. Demon – 9,14-29
39. Tweede lijdensvoorspelling – 9,30-32
40. Beker water – 9,33-41
41. Vuur – 9,42-50
42. Echtscheiding – 10,1-12
43. Kinderen – 10,13-16
44. Onvermogende rijke – 10,17-22
45. Oog van de naald – 10,23-31
46. Derde lijdensvoorspelling – 10,32-34
47. De zonen van Zebedeüs – 10,35-45
48. Bartimeüs – 10,46-52

Een andere merkwaardige uitspraak van Jezus vinden we in dit deel: 9,49.

V
49. Hosanna – 11,1-11
50. Vijgenboom – 11,12-14
51. Rovershol – 11,15-19
52. Verdroogd – 11,20-26
53. Bevoegdheid – 11,27-33
54. Wijnbouwers – 12,1-12
55. Denarie – 12,13-17
56. Sadduceeën – 12,18-27
57. Eerste gebod – 12,28-34
58. Zoon van David? – 12,35-37
59. Arme weduwe – 12,38-44
60. Waakzaamheid – 13,1-37

Het derde deel begint bij 49 en speelt zich af in en om Jeruzalem. In hst 11 en 12 bevinden we ons in de tempel. In het midden krijgen we Jezus' waakzaamheidsrede en daarna begint zijn lijdensweg met de zalving in Betanië. (Na het echte slot van Marcus krijgen we een later toegevoegd slot dat we hier buiten beschouwing laten.)

S
61. Nardusolie – 14,1-11
62. Bovenzaal – 14,12-16
63. Avondmaal – 14,17-26
64. Petrus' zelfzekerheid – 14,27-31
65. Getsemane – 14,32-52
66. Hogepriester – 14,53.55-65
67. Haan – 14,54.66-72
68. Pilatus – 15,1-15
69. Kruisiging – 15,16-32
70. Jezus sterft – 15,33-41
71. Jozef van Arimatea – 15,42-47
72. Epiloog – 16,1-8

Het wonderlijke Marcusevangelie richt zich tot een christelijke gemeenschap die het moeilijk heeft om stand te houden. Daarom is het **leerlingschap** een centraal thema. De leerlingen die Jezus zelf heeft uitgekozen blijken trouwens steeds weer grote moeite te hebben met het geloven en niet het minst het geloof in Jezus' Pasen. Wellicht is dit evangelie vooral bedoeld als initiatiecatechese en om met name in de **paasnacht** te worden voorgelezen, tevens hét moment waarop geloofsleerlingen werden gedoopt. In die paaswake werd zeker ook hun geloof uitgedrukt dat zij het einde der tijden zelf nog zullen meemaken en wat we in Marcus duidelijk ook tegenkomen. Bv in 9,1: *"Er zijn er hier aanwezig die de dood niet zullen proeven, vooraleer zij Gods koningschap hebben zien komen in kracht"*. Heel het toekomstdenken in Marcus is erop gericht dat de Mensenzoon zal komen in heerlijkheid en macht. Dat perspectief is echter al vele eeuwen anders geworden, maar dat doet niets af van de catechetische waarde van dit evangelie. Er is uiteraard nog heel wat meer over dit evangelie te vertellen en dat wil ik dan ook graag doen, zij het bij andere gelegenheden!

De verbanden

We gaan nu de tabel horizontaal lezen. Ik gebruik als titeltje voor elke rij een van de zgn. artefacten. De meest gangbare definitie hiervoor is 'door mensenhanden gemaakt voorwerp, werktuig of kunstwerk'. In deze context heeft het daarenboven ook een symbolische betekenis. Wat het Marcus-evangelie betreft, moeten we opmerken dat het aangewezen gedeelte niet per se het enige is waarin iets van dit verband te vinden is.

Mantel

[1e dag / licht / aanwezigheid / mantel / tot God / M]

Dé bijbelse mantel bij uitstek is allicht deze van Elia (1K 19,13.19; 2K 2,8.13v die heel duidelijk teken is van zijn gezag en **presentie**. Bij Jesaja is er sprake van de **mantel van gerechtigheid** (61, 10v). We kennen ook het beeld van 'Jezus op de koude steen' (populair in de middeleeuwen) waarin Jezus een purperrode mantel om heeft tijdens zijn geseling (Mt 27,28v; Joh 19,2v). Nog andere betekenisvolle mantels vinden we zowel in oud als nieuw testament. Zelfs een die het verband maakt met het licht: *"Prijs JHWH, mijn ziel. JHWH mijn God, hoe groot zijt Gij, met glans en luister zijt Gij bekleed, gehuld in een **mantel van licht**"* (Ps 104,1-2a). Bij Marcus hebben we dat aardige stukje over de oude zakken, waar ook staat *"Niemand verstelt een **oude mantel** met een lap die nog niet is gekrompen, want dan trekt de nieuwe lap de oude stof kapot en wordt de scheur nog groter"* (Mc 2,21). Er is ook de **mantel van Bartimeüs** die hij afwierp toen Jezus hem tot zich

riep (Mc 10,50) en natuurlijk de jongeman die driemaal verschijnt in een **witte mantel** (in perikopen 36, 65 en 72).

Het meest bepalende begrip in dit verband is de **aanwezigheid**, zowel die van **God** (JHWH) als die van de mens die Gods Naam waarmaakt. Die aanwezigheid wordt gesymboliseerd door de mantel, maar ook door het **licht**. Daarvan zijn zovele voorbeelden in de bijbel aan te wijzen. Bv.: *"Wie geeft mij de tijd van vroeger terug, de dagen dat God over mij waakte: zijn lamp scheen boven mijn hoofd, zijn licht wees mij*

de weg door het duister" (Job 29,2v). Bij Marcus vinden we het licht o.m. terug in de gelijkenis over de lamp onder de korenmaat: *"Niets is verborgen of het wordt aan het **licht** gebracht en niets is geheim of het komt aan het licht"* (Mc 4,21v). Al wordt met dat licht hier de openbaarheid of de **aanwezigheid** bedoeld. Hoe dan ook is de samenhang tussen deze begrippen in dit eerste verband makkelijk aan te wijzen.

Kelk

[2e dag / water / goedheid / kelk / hart / A]

Bij de kelk (of beker) denken we spontaan aan de kelk van het **laatste avondmaal** of de eucharistie, waarvan Jezus zei: *"Dit is mijn **bloed** van het verbond, uitgeschonken voor velen"* (Mc 14,24). Met dit bloed verwees Jezus naar de **liefde** en de genegenheid die hem gaande hield en die hij van de Vader had ontvangen en via zijn leerlingen met de wereld wilde delen. Hij had hen al eerder verzekerd: *"Als iemand je een **beker water** geeft omdat jullie van Christus zijn, ik verzeker jullie, zijn loon zal hem niet ontgaan"* (Mc 9,41). Waarmee meteen ook de link met het water is gelegd. Water is niet enkel **goed** wanneer het drinkbaar is, maar ook als doopwater heeft het een rijke betekenis. Het doopsel van Jezus leidt nog verder: *"Meteen toen hij uit het **water** bovenkwam, zag hij de **hemel** openbreken en de geest zoals een duif op zich neerkomen"* (Mc 1,10). Dit verwijst ook naar de tweede dag van de schepping! Toen een paar van zijn leerlingen in hun dwaasheid Jezus om een goed plaatsje verzochten, zei hij hun: *"De **beker** die ik drink (cf. Mc 14,36), die zullen jullie drinken, en met de **doop** waarmee ik word gedoopt, daarmee zullen jullie worden gedoopt …"* (Mc 10,39), al zal het dan nog niet hebben doorgedrongen wat hij hiermee precies bedoelde.

De kelk kennen we ook uit de verhalen rond koning Arthur en de **heilige graal** en dit samen met de schaal (of ketel of pentagram of munt of …), het zwaard en de staf (of speer), die ook in mijn zestal voorkomen. Deze tekens zijn in het kaartspel terechtgekomen en in de loop der eeuwen geëvolueerd tot de **hart**en (orig. kelken), ruiten (orig. munten), schoppen (orig. zwaarden) en klaveren (orig. staven). Hier is zeker ook veel symboliek en betekenis mee gemoeid, die ik wil meenemen in zoverre verenigbaar met het christelijke gedachtegoed.

Het **water** komt in het oude testament ook met verschillende betekenissen voor (zie hoger), maar zeker ook als een verwijzing naar Gods **goedheid**. Dat het hart in dit rijtje thuishoort is evident en ik wil nog één frappant voorbeeld uit Marcus toevoegen: *"Ik verzeker jullie, ieder die tot die berg zegt: 'verhef je en stort je in zee' en geen twijfel heeft in zijn **hart**, maar erop vertrouwt dat zal gebeuren wat hij zegt, hem zal het ten deel vallen"* (Mc 11,23). Als het geloof werkelijk behoort tot de kern van het individu dan is er veel mogelijk, maar de mens haalt zich vanalles in het hoofd waardoor weinigen echt vanuit hun hart leven …

Schaal

[3e dag / aarde / schoonheid / schaal / ziel / R]

Bij Marcus kunnen we denken aan de **schotel** waarop het hoofd van Johannes de doper werd gepresenteerd of beter nog de **schaal** waarin Jezus samen met Judas brood doopte (Mc 14,20). Een mooie passage is deze uit Deuteronomium: *"Het zal gebeuren, wanneer je aankomt in het land dat JHWH God je als erfdeel geeft en jij je erin hebt*

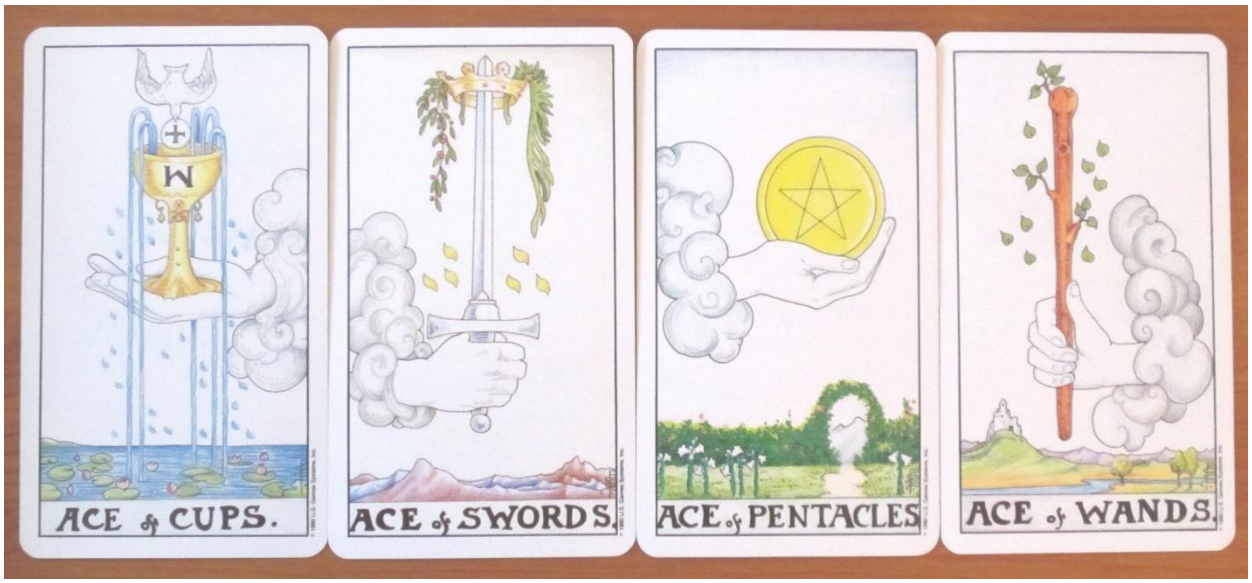

*gevestigd, dat je iets neemt van het prille begin van de vruchten van de **grond** die je aldaar hebt geoogst op het **land** dat God je geeft en het legt op een **schaal** en ermee gaat naar de plek die JHWH God zal uitkiezen om daar zijn Naam te laten wonen …"* (Dt 26,1v). Ik vermeldde al eerder Psalm 104,24 waarin gezegd wordt hoe de aarde is vervuld van Gods **kunstenaarschap**, waaruit ik ook begrijp dat daarmee de **schoonheid** van de schepping wordt geprezen. Als begrip rendeert de schoonheid in de bijbel niet zo goed omdat ze te veel aanleunt bij ijdelheid. Toch is de schoonheid een waarde die impliciet aanwezig is in de **schepping**. We kennen natuurlijk wel de uitspraak van Jezus over de bloemen: *"Leer van de lelies op het veld hoe ze groeien. Ze werken niet, ze spinnen niet. Maar ik zeg jullie: zelfs Salomo met al zijn pracht en praal ging niet gekleed als een van hen"* (Mt 6,28v). Voor de mens is de schoonheid verbonden met de **ziel**. Het is met zijn ziel dat hij die kan ervaren en waarderen, maar ook zelf tot stand brengen. Zijn ziel is verrukt bij het zien van de schoonheid van de schepping. Hij is zielsgelukkig bij het zien van welke schoonheid dan ook. Ik mag het hopen …

Staf

[4e dag / vuur / waarheid / staf / verstand / C]

We kennen de staf van de herder en dus ook van de bisschop. Bijbels kennen we vooral de staf van **Mozes**, waarmee hij zovele straffe stoten kon uithalen. Bijzonder is dit stukje uit Ezechiël: *"Je moeder was als een wijnstok in je gaarde geplant aan waterstromen; vruchtdragend en rijk aan takken werd zij van die vele wateren. De stammen vol kracht die zij kreeg werden tot **heerserstaven**. Een rees hoog op tot tussen de wolken, - met zijn hoogte was hij goed te zien, met zijn vele twijgen. Toen werd zij in woede uitgerukt en op de aarde geworpen, en een oostenwind verdroogde haar vruchten, afgerukt en verdroogd werden ze. Haar stam zo vol kracht, een vuur heeft hem verteerd. Nu staat zij gepoot in de woestijn, - in een land van dorheid en dorst. **Vuur** schiet uit de stam tevoorschijn dat haar stangen met haar vruchten verteert, zodat zij geen stam vol kracht zal hebben, een **staf** voor heersers! (Dit is een klaaglied, laat het een klaaglied worden)"* (Ez 19, 10-14).

Het is in een geweldig **vuur** dat Mozes de tien geboden ontving. Vuur is louterend en zodoen-

de, zoals licht, een symbool voor de waarheid. Ik lees in Psalm 19: *"Het ontzag voor JHWH is zuiver, houdt stand voor altijd. De voorschriften van JHWH zijn waarachtig, rechtvaardig, geheel en al"* (v.10). We kennen ook de klacht van Jeremia, die verteerd wordt door Gods waarheid: *"Als ik denk: ik wil hem niet meer noemen, niet meer **spreken** in zijn naam, dan laait er in mijn hart een **vuur** op, dan brandt het in mijn gebeente. Ik doe moeite om het in bedwang te houden, maar ik kan het niet"* (Jr 20,9). (De **zon** is ook een beeld van God die de waarheid is.) Johannes de doper kondigde Jezus aan als iemand die zou dopen met heilige geest en met **vuur** (Lc 3,16) en hoe verlangde Jezus dat dat vuur zou oplaaien (Lc 12,49), want ieder zal met vuur gezouten worden (Mc 9,49). Natuurlijk heb je ook het bijzondere gebeuren van Pinksteren: *"Er verschenen hun tongen als van **vuur**, die uiteen waaierden en zich op ieder van hen neerzetten en zij raakten allen vol van heilige geest en begonnen te **spreken** in vreemde talen al naargelang de geest hun ingaf"* (Hnd 2,3v). Omdat zijn leerlingen zich hielden aan Jezus' verkondiging, hebben zij de **waarheid** leren kennen en de waarheid heeft hen vrij gemaakt" (vgl. Joh 8, 32). En om ook expliciet de link te leggen met de vierde dag van de schepping rond ik af met Jezus' aankondiging van de komst van de Mensenzoon: *"Na die dagen van verschrikking zal de **zon** worden verduisterd en de **maan** haar licht niet meer laten schijnen en zullen de **sterren** van de hemel vallen en de hemelse machten wankelen"* (Mc 13,24v). Het is nu natuurlijk de kwestie om met dit alles **verstand**ig om te gaan …

Zwaard

[5e dag / lucht / vrijheid / zwaard / krachten / V]

Spontaan denk ik aan het incident bij Jezus' arrestatie, toen een van zijn leerlingen de knecht van de hogepriester een oor afhakte. *"Steek je **zwaard** weer op zijn plaats. Want allen die naar het zwaard grijpen, zullen door het zwaard omkomen"* (Mt 26,52). Alhoewel ik hier volledig achter sta, ben ik ervan overtuigd dat het zwaard ook een positieve betekenis kan hebben. Zo is het zwaard symbool van macht en gerechtigheid en in de vrijmetselarij staat het voor **vrijheid**. God heeft de mens vrijheid geschonken en verwacht dat hij deze volgens zijn **mogelijkheden** gebruikt om anderen te bevrijden zoals Jezus het heeft voorgedaan. Die heeft over zichzelf gezegd dat hij de Messias is *"en u zult de mensenzoon zien zitten aan de rechterhand van de Macht en met de **wolken** van de hemel zult u hem zien komen"* (Mc 14,62). En toen Jezus van gedaante was veranderd op de berg *"kwam er een **wolk** die hen overdekte en er klonk een **stem** uit de wolk: 'Dit is mijn liefste zoon, luister naar hem'"* (Mc 9,7).

Troon

[6e dag / geest / wijsheid / troon / tot mens / S]

De troon is in eerste instantie die van God zelf. Daarna denken we aan de troon van Salomo, bij wat de koningin van Seba hier tegen hem zegt: *"Het is dus echt waar wat ik in mijn land over u en uw **wijsheid** heb horen vertellen. Ik geloofde het niet, maar nu ik hierheen ben gekomen en het met eigen ogen heb gezien, moet ik toegeven dat ik nog niet de helft te horen heb gekregen. Uw **wijsheid** en welvaart zijn nog veel groter dan wordt gezegd. Wat zijn uw hovelingen, die voortdurend in uw gezelschap verkeren en al uw wijze woorden horen, bevoorrecht! Geprezen zij JHWH, uw God, die zo veel behagen in u schept dat Hij u op de **troon** van Israël heeft gezet. Zijn liefde voor Israël is zo grenzeloos dat Hij u als koning heeft aangesteld om recht en gerechtigheid te handhaven"* (1K 10,6-9). De troon van Salomo of de Sedes Sapientiae (**zetel der wijsheid**) is een gekend motief. Wij zijn geroepen om ons in een geest van wijsheid en vriendschap tot elkaar te verhouden. God heeft de mens geschapen en hem de **geest**esadem in de neus geblazen om mens-met-de-mensen te zijn en deze wereld leefbaar te maken.

Zes + 1

[NIET TE BENOEMEN OVERSTIJGENDE]

Al deze zesdelige series en al deze zesvoudige verbanden zijn onvolledig als er niet die zevende of eigenlijke die voorafgaande, dragende, vormende factor wordt bij vermeld, die in wezen **God** zelf is. Bij elk is God ter sprake gekomen en wel zo dat zonder God geen van deze dingen zinvol zijn. Uiteindelijk hebben geen van deze woorden betekenis zonder God en zouden we dus al deze woorden kunnen vervangen door enkel 'God'. Alhoewel woorden vaak bron van verwarring zijn, zou de verwarring nog groter worden als we inderdaad gewoon maar 'God' zouden zeggen, vooral omdat ik al meer dan eens

heb onderstreept dat we God gewoon God moeten laten zijn en we ons niet te veel mogen laten leiden door onze verbeelding en onze inzichten die we menen te bezitten over God. God zal ons altijd overstijgen, te groot voor ons zijn, te onbenoembaar en zo is het goed, zeer goed zelfs. Toch mogen we over Hem/Haar niet zwijgen en is het goed om te kunnen beschikken over de bijbel en andere literatuur en getuigenissen die onze verbondenheid met Hem/Haar levend houden. En nu schrijf ik twee keer kort achter elkaar 'Hem/Haar' omdat het in deze gendergevoelige tijden evenmin gepast is om de indruk te wekken dat God het ene of het andere zou zijn. God is dé Ene die de mens mannelijk en vrouwelijk heeft gemaakt naar zijn beeld en gelijkenis en dus is het goed om het eenzijdig mannelijke godsbeeld van bijbel en kerk te corrigeren …

Onze Zending

Tot op dit punt is dit artikel en het oorspronkelijke artikel over de KoningVisserKringen een opeenstapeling van woorden die je doen afvragen waarheen al die inzichten ons leiden. In wezen gaat het over de basisprincipes van een christelijk gefundeerde spiritualiteit voor deze tijd. Samen vormen zij als het ware een gecompartimenteerde **tuin** die rust geeft en inspireert tot gelovige inzet. Het voorlopige resultaat van mijn persoonlijke geloofsgroei vormt het raamwerk waarop de verschillende aspecten en hun samenhang worden voorgesteld. Daarin gaat het immers allerminst om mijn persoon, maar des te meer om een algemene basis voor een persoonlijke en gemeenschappelijke spiritualiteit. Bedoeling is dat deze algemene inzichten worden vertaald naar de eigen geloofsbeleving als levenskeuzes. Een sleutel hiervoor kan het devies zijn **'Vrijmoedig en Toegewijd'**, als de alfa en omega of de yin en yang van deze spiritualiteit.

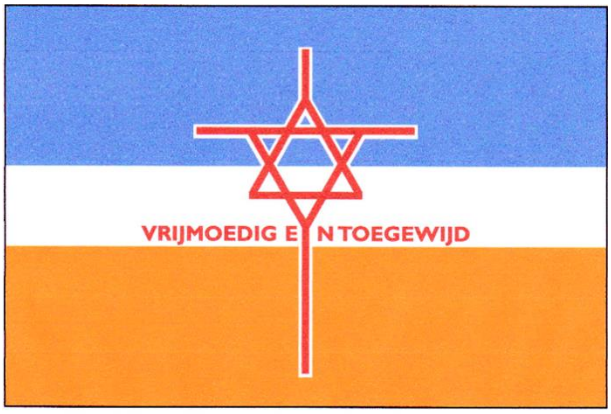

Het beeld van de tuin is mij zeer dierbaar en sluit aan bij het **'alcedonia'**-principe dat tijd geeft om een en ander in een innerlijke stilte uit te broeden! In een mooie tuin vertoeven is een paradijservaring, een ideale wereld verkennen met al je zintuigen om ertoe geïnspireerd en gestimuleerd te worden voor je inzet in de echte wereld. Zo 'n tuin kan je in je eentje verkennen, maar het is wellicht nog vruchtbaarder om dit samen met anderen te doen, met gelijkgezinden, **tochtgenoten in geloof**. Vandaar ook de 'kringen' in de 'KoningVisserKringen'.

Als we het christendom als een ernstig te nemen model voor deze tijd willen herontdekken en waarmaken – en wat mij betreft is dat toch wel de bedoeling – dan moeten we ook werk maken van een gemeenschapsmodel, dan is het **samenkomen** en de kwaliteit van die samenkomsten een waarmerk voor deze nieuwe vorm van kerk-zijn.

Hiermee is meteen een woord gevallen dat zwaarbeladen is – kerk – en het gaat er dan ook om om dit te ontdoen van de ballast van eeuwen die haar hebben gemaakt tot wat ze is geworden: een log instituut dat wantrouwig staat tegenover elke vorm van **vernieuwing**. Nochtans is het juist die vernieuwing die Jezus als zending heeft meegekregen. Die vernieuwing wilde vooral bevrijdend zijn voor mensen die gemarginaliseerd werden door een godsdienstig systeem dat zichzelf verloren had in een veelheid van regeltjes en ontspoorde principes. Jezus heeft het daarmee gepaard gaan-

de machtsmisbruik en farizeïsme aangeklaagd en toch had hij nooit de bedoeling om het jodendom te vervangen door een nieuwe godsdienst, dat staat op rekening van zijn latere volgelingen.

Ik ben dan ook een voorstander van de **dialoog** tussen godsdiensten en levensbeschouwingen, die gericht is op het dichter bij elkaar komen in plaats van telkens weer de verschillen te benadrukken. In het artikel 'Open brief' dat ik eerder dit jaar schreef heb ik daar ook al voor gepleit. Natuurlijk ben ik er zelf van overtuigd dat het christendom in zijn essentie de beste basis is voor een hedendaagse levensbeschouwing. Zoniet had ik allang voor iets beters gekozen! Maar ik meen dat precies in de essentie er een brede basis is voor dialoog tussen de verschillende levensbeschouwingen. Daartoe moeten die zich wel **kwetsbaar** durven opstellen en een dialoog toelaten die de eigen zwaktes blootlegt. We moeten ook wel dúrven spreken, zonder angst voor de reacties van de gesprekspartners. Het kan ook niet dat men zichzelf verschanst achter intellectualistische en dogmatische betogen. En al zeker niet achter: "Ja, maar, God heeft gezegd …". De mens die ooit heeft genoteerd: 'Gij zult de naam van God niet ijdel gebruiken,' heeft naar mijn gevoel God beter begrepen! Dat sluit echter niet de gave van de profetie uit, vooral omdat het **profetisch** spreken en handelen nodig is in deze tijd, al zal dat nooit vanzelfsprekend zijn.

Het gesprek, de ontmoeting is zeker een centraal element van zending voor de KoningVisserKringen en met name als zending **naar binnen toe**. Ook Jezus' zending is begonnen met een veertigdaagse meditatie in de woestijn. Daarom raad ik ook elke beginnende kring aan om te beginnen met een tocht naar binnen, zowel de binnenkant van elke aanwezige als de binnenkant van de groep. Daarna kan je pas naar buiten treden met eigen initiatieven. Hoe heterogener de groep is samengesteld, hoe boeiender deze bezinning zal worden. Ik ga hiervoor geen werkvormen aanreiken, die zijn voldoende voorhanden, maar het lijkt me wel dat voorliggende artikels daar ergens een plaats in dienen te krijgen!

De KoningVisserKringen dienen hun eigen positie te vinden t.a.v. kerk en samenleving. De spiritualiteit van elke groep kan eigen accenten hebben, maar wel gebaseerd op wat ik in deze twee arti-

kels heb bijeen geschreven. Maar vermits deze spiritualiteit veel bewegingsruimte biedt, kan dit geen probleem zijn, zelfs niet voor mensen zonder christelijke achtergrond. Wanneer een kring, na zijn woestijntijd of alcedonia, begint naar buiten te komen dan zal dit natuurlijk in een **dienende** functie zijn. Dat kan ten dienste van bestaande organisaties of parochies zijn of geheel onafhankelijk. Denk aan Jezus' woorden: *"Jullie weten dat degenen die geacht worden de volken te leiden, deze in feite knechten, en dat de groten der aarde hun macht tegen hen misbruiken. Maar zo is het onder jullie zeker niet. Wie daarentegen groot wil worden onder jullie, moet jullie dienaar zijn en wie onder jullie eerste wil zijn, moet slaaf van allen zijn. Want ook de mensenzoon is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als losgeld voor velen"* (Mc 10,42-45). Het is niet omdat ik ook een vlag heb ontworpen dat die overal moet wapperen om te zeggen: kijk eens, hier zijn wij goed bezig! Sommige kringen kunnen er net zo goed voor kiezen om niet als kring naar buiten te komen, maar enkel individuele engagementen aan te gaan. Het gaat ook niet om wat we presteren, maar wel om de spiritualiteit van waaruit we dat doen, dat we het doen vrijmoedig en toegewijd!

Ik ben een christen en ik ben een katholiek priester. Het eerste is mijn geloof, het tweede mijn functie. Ik ben **priester** geworden ten eerste omdat God mij daartoe geroepen heeft – daarvan ben ik overtuigd – en ten tweede omdat ik van binnenuit iets wilde doen aan het imago van de katholieke kerk. Ik ben dus altijd een kritische dienaar van de kerk geweest en heb altijd getracht om met mijn mogelijkheden een zachte bries te laten waaien doorheen de stoffige geloofsleer en -richtlijnen. Altijd heb ik mij laten leiden door de **Geest**, want zonder haar zou ik niets zijn. Zij, de Roeach, is mijn voornaamste energiebron, mijn mentale kracht, mijn artistieke bezieling … Ik herken mij in Franciscus' (?) woorden 'Ik ben een werktuig in uw hand' en dat wil niet zeggen dat ik niet genoeg geloof in mezelf. Maar hoe zou ik mezelf kunnen zijn zonder Gods aanwezigheid? Die verbondenheid, die religiositeit is een heel wezenlijk aspect van mijn persoonlijkheid. Het is mijn zesde zintuig, zoals ook in eerdere artikels te lezen staat. Ik kon geen betere lijfspreuk kiezen dan 'vrijmoedig en toegewijd' want dat is gewoon de wijze waarop ik in het leven sta. Dat is trouwens ook een **biddende** wijze – ook daarover kan je elders meer lezen – maar zoals ik altijd al heb gezegd: ik sta niet biddend in het leven, maar levend in het gebed. Het gebed is bijna letterlijk de hartslag van mijn leven en dat bidden is de dragende grond van al mijn denken en handelen. Hoe zou ik mij anders bewust kunnen zijn van de aanwezigheid van Gods Geest?

Tenslotte wil ik benadrukken dat deze spiritualiteit **Gods liefde** centraal stelt en met name hoe we deze beleven in onze liefde voor onze medemens en nog specifieker voor de medemens vooral in zijn/haar **kwetsbaarheid**. We leven in een harde wereld, met harde wetten en wetmatigheden, waarin de meest kwetsbare mensen de eerste slachtoffers zijn. Als individu noch als groep kunnen we de wereld verbeteren, maar we kunnen wel kleine stappen zetten waarin Gods liefde te herkennen is. De KoningVisserKringen kunnen daarenboven kernen van geloof zijn die een netwerk vormen dat inspirerend is voor anderen. Het is mijn droom dat zulk netwerk kan groeien omdat mensen durven te geloven.

(Deurne, augustus 2021)